

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

**180 ГОДИНА ПРВИХ ОБЈАВЉЕНИХ КЊИГА
У МАТИЦИ СРПСКОЈ
(1827 - 2007)**

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2007

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

133

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Шуловић

Библиотека Матице српске приредила је изложбу поводом 180 година од објављивања првих књига у Матици српској. Године 1827. Матица српска је издала књиге Милована Видаковића и Јована Стерије Поповића. Изложба о овим издањима отворена је од 21. маја до 25. јуна 2007. године у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки Библиотеке Матице српске. Испод сваке каталошке јединице уписане су сигнатуре.

Чим је основана, Матица је почела [1827. године]и са издавањем књига, што је и била основна замисао Јована Хацића. Са првом књигом коју је издала, она, међутим, није стекла углед међу образованим српским интелектуалцима. То је била Видаковићева *Касија Царица*. Видаковић је, изгледа, своје дело понудио Матици чим је ова основана. А Матица је "из уважања и сажалења према познатом и бедном писцу", како каже Павле Поповић (...), одлучила да понуђено дело штампа. Ту Хацићеву одлуку су свакако остали Матичини чланови радо прихватили. Они нису имали нити могли имати увид ни у тадашњу домаћу а камоли страну књижевност. За Милована Видаковића су сви знали. Он је тада још увек био читан и популаран писац у ширим и мање образованим читалачким слојевима и Матица је могла бити сигурна да ће његово дело бити распродато и да ће она извући не само уложени новац него и одређену добит. Да је Матица тако размишљала о издавању књига сведочи и чињеница да је одмах после овог Видаковићевог дела одлучила да изда Стеријино дело *Невиност или Светислав и Милева*, дело које је настављало Видаковићеву списатељску традицију.

Живан Милицавац, 1986

Почетком 1826, међутим, оснује се Матица српска у Пешти. "Намјереније" Матице – каже се у њеном основном статуту – "јест распрострањеније књижевства ... тј. да се књиге српске рукописне на свет издају и распрострањавају". Матица се дакле одједном јавља као издавачка установа, тако како ће се много доцније јавити Српска Књижевна Задруга у Београду. То је значило много, била изванредна тековина. Сироти српски писци који су дотле били у немогућности да штампају своја дела док им се случајно не смилује који трговац да их помогне новцем, сад су од једном добили свог сталног и властитог издавача, онога коме је издавање циљ. Видаковић одмах понуди Матици своју *Касију*. Штета је што за год. 1825-1841 у архиви Матице нема ни једног записника са седница одборских, па не знамо како је текла седница по предмету ове понуде. Дело свакако није давано на реферат – тај се обичај завео у Матици тек од 1834 – него је јамачно примљено онако одмах, из уважаења и сажалења према познатом и бедном писцу, "из призренија зар к мени, као једној от својих трудољубивих пчелиц" како он сам каже. Магарашевић се ту сигурно није питао, који је био уредник *Летописа* и који ће доцније у органу истог друштва напасти баш *Касију*. Није јамачно питан ни Шафарик, који је био сарадник и особити пријатељ *Летописа* у то време. *Касија* је изишла у мају 1827. То је прва књига коју је Матица уопште издала.

Павле Поповић, 1934

У јесен 1826, након успешно завршене поезије, Стерија прелази у Пешту да заврши гимназијско школовање. Исте те године у Пешти се оснива Матица српска. Тако и Пешта, поред Беча, постаје својеврсно средиште српске културе. Ту Стерија стиче нова сазнања и нова познанства, као и нове могућности. Сусрео се ту с богатим позоришним животом, и то у немачком позоришту. Пружила му се прилика да на сцени види многа класична дела драмске литературе Шекспира, Молијера, Волтера, Голдонија, Шилера, Гетеа, Лесинга, као и бројна дела данас мање познатог али за наше позориште значајног ствараоца – Аугуста Коцебуа. Његове је драме Јоаким Вујић ревносно посрбљивао и приказивао, а и Стерија их је ценио. Разумљиво је стога што је Пешта постала родно место Стерије драматичара: ту су написани

његови први драмски састави. У Пешти упознаје Стефана Стефановића и Лазара Лазаревића који се ту такође школују. Ту живи и Теодор Павловић, уредник *Летописа*, као и Јован Хацић, један од оснивача Матице српске. У Пешти је живео и Милован Видаковић, ранији Стеријин узор. Тако се млади списатељ нашао између Видаковића, Вука и људи око Матице. Намеран је да са свима сарађује, а они су опет међусобно сукобљени и супротстављени око књижевног језика и правописа, око поетике и књижевне политике... Ти вишеструки утицаји унеколико ће се одсликати и на Стеријином драмском првенцу: *Невиност или Светислав и Милева*, 'жалосно позориште у пет дејствија'. Млади драматичар је бираним речима дело посветио Матици српској, која га је и објавила 1827. године.

Васо Милинчевић, 1993

Морамо подсетити и на чињеницу да мелодрама у то доба у Европи не само да није била врста "другог реда" већ је била и изузетно цењена. Ако узмемо у обзир да је крајем 18. и почетком 19. века најигранији писац на немачким и мађарским сценама био Аугуст фон Коцбу (аутор минорне вредности, данас познат само у историји књижевности), онда можемо сматрати да се Стерија потпуно кретао у идејним и естетским оквирима свога доба.

Истовремено, стварајући у духу рационалистичко-родољубивих стремљења, Стерија је, од десет својих "жалосних позорја", пет непосредно посветио нашој националној историји и величању српства – *Светислав и Милева*, *Милош Обилић*, *Смрт Стефана Дечанског*, *Торжество Србије* и *Сан Краљевића Марка*...

Мирјана Јовановић, 1981

Јован Хацић (Милош Светић) који је у то време био претседник Матице српске, свакако да је имао одлучујућу реч да новооснована установа објави Стеријин озбиљнији рад, прву трагедију његову *Невиност или Светислав и Милева*. Како нажалост нису сачувани записници седница Матице српске из првих година њена рада, не знамо појединости о томе како су то Матичари пристали да у првој половини 1827. године објаве Стеријино драмско првенче.

Милан Токин, 1956

Летопис (...) доноси један необично општар суд Павла Шафарика о "тупочувственим, шкодљивим романчићима, театралним књижицама и забавним списанијама" (а ово се односило и на сама Матицина издања, на Видаковићеву *Касију царицу*, па, можда, и на Стеријину *Невиност* и *Бој на Косову*). Поводом овога, уредништво *Летописа* је успех Вуковаца тумачило тиме што пишу обичне ствари док ни сам Вук на простом народном језику не би био кадар да напише ништа научно и философско.

Мираш Кићовић, 1930

Своје издавачке планове Матица почиње да остварује већ 1827. штампајући времешног писца "старе гарде" Милована Видаковића и Јована Стерију Поповића чије време тек долази. У даљим годинама невелика издавачка делатност тече континуирано. Штампају се по две-три књиге годишње, не рачунајући по четири броја *Летописа* у свакој години до 1835.

Бождар Ковачек, 2001

Год. 1825, слушајући у тамишградској гимназији Реторику, испише прве стихове на славенском језику: *Слезви Болгарии* које је у Будиму печатао. Друге године пак ступивши у Поезију такве успехе у латинском стихотворенију покаже, да га је професор често *Roëtarum Patriarcha* називао. Овде изда *Onomasticon* Архимандриту Кенгелцу и један художествено израђени спев своме професору, оба на латинском. Год. 1827, слушајући философију у свеучилишту пештанском, изда прву своју драму *Светислав и Милева*, која је оне исте године препечатана, прем да је сочинитељ имао о овој слабо мњење, зато је после неколико година прерадио и на ново печетао у Београду 1848.

Тихомир Остојић, 1906

Оснивачки печат Матице српске

ПРВЕ КЊИГЕ У ИЗДАЊУ МАТИЦЕ СРПСКЕ

1. Кассія царица или Травезиранъ Октавианъ / сочиненъ Милованомъ Видаковичемъ профессоромъ. - У Пешти : трошкомъ Матице сербске, 1827. - VIII, 252, [16] стр., [1] лист с таблом
P19Ср II 144.1
2. Невиность или Светиславъ и Милева / Иоанномъ С. Поповичемъ Мудролюбїя Слушателїмъ сочинїно. - [Пешта] : Трошкомъ Матице Сербске, 1827. - XII, 107, [33] стр., [1] лист с таблом
11530

3. Благоохотнымъ читателемъ / М. Видаковичъ. У : Кассія царица или травезиранъ Октавианъ / сочиненъ Милованомъ Видаковичемъ. У Будиму : Писмены Крал. Всеучилища Пештанскогъ, 1827. – Стр. 3-8
P19 Ср II 144.1

4. Предговоръ / Ј. С. Попович. У : Невиностъ или Светиславъ и Милева / Иоанномъ С. Поповичемъ. У Будиму : Словыма Кралѣвскогъ Свеуч. Пешт., 1827. – стр. 3-12
Р СТ Ср II 72

КАСНИЈА ИЗДАЊА

5. Касија Царица. - 6. изд. - Чикаго : Књижара и штампарија Паландачића, [б. г.]. - 122 стр.
Ш 430290
6. Касија Царица / Милован Видаковић. - У Новом Саду : "Натошевић", [б. г.]. - 16 стр.
Јс II 365
7. Светислав и Милева : жалосно позорје у четири дејства / Јована С. Поповића. – Панчево : Наклада књижаре Браће Јовановића. – 60 стр.
I 15246

8. Светислав и Милева : жалосно позорје у четири дејства / Јован Стерија Поповић. У : Жалосна позорја. – Вршац: Књижевна општина Вршац, 2000. – Стр. 5-55
М II 14764

ЛИТЕРАТУРА

9. О Славенскомъ и Сербскомъ Народу и Ёзыки : прегледъ найновіеъ книжества Іллірски Славяна / одъ П. І Шаффарика. У : Сербскій Лѣтопись. – Год. 9, књ. 35 (1833), стр. 1-30.
РПСр II 4
10. Милованъ Видаковичъ. У : Сербскій Лѣтопись. – Год. 9, књ. 35 (1833), стр. 4.
РПСр II 4
11. Иоаннъ Стеф. Поповичъ. : У : Сербскій Лѣтопись. – Год. 9, књ. 35 (1833), стр. 13.
РПСр II 4
12. Одговоръ на "Књижевно" одъ едногъ Члена Читалишта написано, и у Новинама Читалишта брою 6. напечатано / М. Спасићъ. У : Новине Читалишта Београдскогъ. – Год. 1, бр. 9 (1847), стр. 70-71.
РПСр III 6/1847
13. Явный позывъ / І. С. Поповићъ. У : Новине Читалишта Београдскогъ. – Год. 1, бр. 15 (1847), стр. 120.
РПСр III 6/1847
14. Светислав и Милева, жалосна игра у 4 чина. У : Позориште. – Год. 9, бр. 16 (1884), стр. 66-67
10725
15. Новија књижевност Срба источне цркве / Стојан Новаковић. У: Историја српске књижевности / написао Стојан Новаковић. - У Београду : Издање Државне штампарије, 1867. - Стр. 125-226.
Р19Ср II 812
16. Живог и рад дра Јована Хацића Светића. - Нови Сад : Матица српска, 1899. - 134 стр.
III 6347

22. Јован Хаџић (Милош Светић) / Мираш Кићовић. - Нови Сад : Град Нови Сад, 1930. - XVI, 348 стр.
III 416871
23. Милован Видаковић / Павле Поповић. - Београд : Г. Кон, 1934. - 349 стр.
II 5584

Милован Видаковић

24. Позоришно схватање Јоакима Вујића, Јована Стерије Поповића и Косте Трифковића / А. Мартиновић. У: Глас Матице српске. - Год. 6, бр. 95 (фебруар 1939), стр. 24-26.
III 261
25. Data Steriana / Милан Токин. - Београд : [б. и.], 1956. - Стр. 369-411
П.о.: Књига о Стерији ; Српска књижевна задруга, коло 49, књ. бр. 335.
II 439579
26. Стерија и српска историја / Никола Радојчић. У: Зборник Матице српске за књижевност и језик. - [5,6], 5,6 (1956-1957), стр. 5-26.
II 803
27. Био-библиографска грађа о Јовану Стерији Поповићу / Живорад П. Јовановић. У: Стварање. - Год. 11, бр. 11-12 (новембар-децембар 1956), стр. 746-773.
II 927, КМП 61, СпП II 66

28. Стари и нови пријатељи / Милан Токин. У : Јован Стерија Поповић / Милан Токин. – Београд : Нолит, 1956. – Стр. 33-35.

II 14179

29. Јован Стерија Поповић : стогодишњица Стеријине драме / Милан Богдановић. У: Критике / Милан Богдановић. - Нови Сад : Матица српска ; Београд : Српска књижевна задруга, 1962. - Стр. 21-31.

II 433387

30. Матица српска поклања књиге Народном музеју у Пешти : (14. јануар 1830). У: Грађа за историју Библиотеке Матице српске. Књ. 1, 1830-1864 / [грађу припремили Иванка Веселинов и Лазар Чурчић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1964. - Стр. 5.

III 432787

31. Матица српска поклања књиге руској Императорској академији наука у Петрограду : (8. новембар 1830). У: Грађа за историју Библиотеке Матице српске. Књ. 1, 1830-1864 / [грађу припремили Иванка Веселинов и Лазар Чурчић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1964. - Стр. 6.

III 432787

32. Руска Императорска академија наука у Петрограду узвраћа поклон за Библиотеку Матице српске : (14. јун 1832). У: Грађа за историју Библиотеке Матице српске. Књ. 1, 1830-1864 / [грађу припремили Иванка Веселинов и Лазар Чурчић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1964. - Стр. 6-7.

III 432787

33. Јован Суботић извештава о књигама које је Матица српска 1830. послала руској Императорској академији наука у Петрограду : (6. октобар 1845). У: Грађа за историју Библиотеке Матице српске. Књ. 1, 1830-1864 / [грађу припремили Иванка Веселинов и Лазар Чурчић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1964. - Стр. 58.

III 432787

34. Матица српска / Живан Милисавац. - Нови Сад : Матица српска, 1965. - 311 стр.
Ш 20440
35. Библиографија о Јовану Ст. Поповићу / Лидија Суботин / Лидия Суботин. - Београд : [б. и.], 1974. - Стр. 641-672
П. о.: Зборник историје књижевности / Српска академија наука и уметности; књ. 9.
Ш 429716

Јован Стерија Поповић

36. Место "жалосних позорја" у Стеријином стваралаштву и покушај њихове класификације / Мирјана Јовановић. У: Летопис Матице српске. - Год. 157, књ. 428, св. 4 (окт. 1981), стр. 582-595.
П П 951, ПМС П 1
37. Матица српска у времену Јована Хацића / Живан Милисавац. У: Историја Матице српске. Део 1, Време националног буђења и културног препорода / Живан Милисавац. - Нови Сад : Матица српска, 1986. - Стр. 222-232.
Ш 83564/1

38. Српска књижевност / Живан Милисавац. У: Историја Матице српске. Део 1, Време националног буђења и културног препорода / Живан Милисавац. - Нови Сад : Матица српска, 1986. - Стр.148-167.
 III 83564/1
39. Предговор : (првом издању) / Јован Стерија Поповић. У: Изабране комедије и драме. Књ. 2, Жалосна позорја / Јован Стерија Поповић. - Београд : Нолит, 1987. - Стр. 7-9.
 II 404256/2
40. Вук и српски драматичари прве половине 19. века / Васо Миљинчевић. У: Зборник Матице српске за сценске уметности и музику. - 12/13 (1993 [шт. 1994]), стр. 15-34.
 II 6179, PMS II 18

41. Милован Видаковић / Павле Поповић ; приредио Миодраг Матицки. - 1. изд. - Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2000. - 330 стр.
 III 445733
42. Драматски списи Јована Ст. Поповића / Јован Скерлић. У: Писци и књиге. 1, Прикази и чланци / Јован Скерлић. - Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2000. - Стр. 374-379.
 III 425815/1

43. Матица српска / Божидар Ковачек ; [фотографије Бранислав Лучић, Силвија Татаи]. - Нови Сад : Матица српска, 2001. - 25, [81] стр.
II 447558
44. Милован Видаковић / Јован Стерија Поповић. У: Критике, полемике, писма / [Јован Стерија Поповић]. - Вршац : Књижевна општина Вршац, 2001. - Стр. 65-68.
II 445459
45. Важнија издања дела Јована Стерије Поповића. У: Дела / Јован Стерија Поповић. - Београд : Драганић, 2006. - Стр. 853-865.
II 447624
46. Стерија и његова "жалосна позорја" / Божидар Ковачевић. У: Дела / Јован Стерија Поповић. - Београд : Драганић, 2006. - Стр. 853-865.
II 447624

ФАКСИМИЛИ И ФОТОГРАФИЈЕ

47. Амблем Матице српске
48. Кружни потписи оснивача Матице српске
49. Оснивачи Матице српске
50. Оснивачки акт Матице српске
51. Јован Хаџић
52. Милован Видаковић
53. Јован Стерија Поповић
54. Зграда Матице српске

**180 ГОДИНА ПРВИХ ОБЈАВЉЕНИХ КЊИГА
У МАТИЦИ СРПСКОЈ
1827 - 2007**

Издавач

Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори Каталога

Ксенија Шуловић

Припрема

Ксенија Шуловић

Оливера Михајловић

Умножавање

Станислава Николић

Повез

Милорад Родић

Тираж

80 примерака